

23/11/2008

Trong g^on sáu m^oo i năm qua, k^o t^h khi Tr^uu Nguy^on ch^om đ^ot vào năm 1945 đ^on nay, có r^ot nhi^ou ng^oo i vi^ot v^o c^ou Hoàng B^o Đ^oi, v^o vua cu^oi cùng c^oa nhà Nguy^on. Nh^ong r^ot ít ng^oo i nh^oc đ^on bà Hoàng h^u cu^oi cùng, t^hc Nam Ph^ong hoàng h^u. Có ch^ong thì cũng ch^o nh^oc đ^on m^ot vài chi ti^ot vi^ot chung trong tài li^ou nói v^o vua B^o Đ^oi. Ho^oc nói cho đ^ong thì ch^oa có ai vi^ot m^ot tài li^ou riêng v^o Hoàng h^u Nam Ph^ong. Do đó nên cũng r^ot ít ng^oo i bi^ot đ^on m^ot bà Hoàng h^u mà trong th^oi gian gi^ongôi v^o m^ou nghi thiên h^o đã có nhi^ou đ^ong góp cho Hoàng t^hc Nguy^on Ph^oc và cho xã h^oi lúc b^oy gi^o.

Đ^o t^ong nh^o đ^on m^ot ng^oi đàn bà tài s^oc, đ^oc h^onh và m^ou m^oc, đã t^ong là đ^o nh^ot phu nhân c^oa n^oc Vi^ot Nam su^ot m^oi m^ot năm, tôi xin ghi l^oi đ^oi đ^ou v^o Nam Ph^ong hoàng h^u mà tôi đã tham kh^oo theo tài li^ou c^oa ng^oi bí th^o c^oa bà, ông Nguy^on Ti^on L^ong, con r^o c^oa c^o h^oc gi^o Ph^om Qu^onh và m^ot s^o tài li^ou khác thu th^op trong cu^on h^oi ký c^oa c^ou hoàng B^o Đ^oi và c^oa hai s^o gia Pháp là Jean Renaud và Daniel Grandclément nh^o đ^oi đây:

Nam Ph^ong Hoàng H^u, khuê danh Nguy^on H^u Th^o Lan hay là Marie Thérèse, sinh năm 1914 t^oi Gò Công Nam ph^on, con c^oa đ^oi đ^on ch^o Nguy^on H^u Hào và là cháu ngo^oi c^oa ông Lê Phát Đ^ot, t^oc huy^on S^o, m^ot trong nh^ong ng^oi giàu có nh^ot mi^on Nam, có th^o sánh ngang hàng v^oi gia đình B^och công t^o B^oc Liêu. Ông huy^on S^o là ng^oi đã b^o ti^on ra xây c^ot ngôi thánh đ^ong nguy nga c^ou đ^ong Võ Tánh Sài Gòn th^ong đ^oc g^oi là nhà th^o huy^on S^o mà đ^on nay v^on còn t^on t^oi.

Năm 1926, Nguy^on H^u Th^o Lan, 12 tu^oi, đ^oc gia đình cho sang Pháp t^ong h^oc t^oi tr^ong Couvent des Oiseaux, m^ot tr^ong n^o danh ti^ong thu^oc lo^oi nhà giàu ở Paris do các n^o tu đ^ou hành.

Sau khi thi đ^ou Tú tài vào năm 1932, cô gái mi^on Nam theo chuy^on tàu c^oa hãng Messagerie Maritime tr^o v^o n^oc. Tình c^o trên chi^oc tàu n^oy có ông vua Vi^ot Nam h^oi loan sau khi hoàn t^ot vi^oc h^oc, đó là vua B^o Đ^oi mà h^oi đó gi^oi sinh viên ở Pháp th^ong g^oi m^ot cách thân m^ot là Prince Vĩnh Th^oy.

Tuy cùng trên m^ot chi^oc tàu b^ong b^onh gi^oa đ^oi đ^ong m^ot th^oi gian khá lâu nh^ong Nguy^on H^u Th^o Lan ch^oa có c^o h^oi làm quen v^oi v^o Vua tr^o tu^oi. Mãi cho đ^on g^on m^ot năm sau, nhân đ^op vua B^o Đ^oi ngh^o mát t^oi Đà L^ot và do s^o s^op đ^ot c^oa Toàn quy^on Đông Đ^ong, viên Đ^oc Lý (t^oc Th^o Tr^ong sau n^oy) thành ph^o Đà L^ot t^o ch^oc m^ot bu^oi đ^o ti^oc t^oi khách s^on Palace (sau g^oi là khách s^on Langbian) đ^o tìm cách cho hai ng^oi g^op nhau. T^oi hôm đó, trong chi^oc áo l^oa màu thiên thanh, Nguy^on H^u Th^o Lan đã xu^ot hi^on tr^oc Hoàng đ^o B^o Đ^oi đ^o r^oi chi^om g^on trái tim c^oa m^ot ng^oi có đ^oa v^o cao nh^ot n^oc.

T^ong cũng nên nói thêm là tr^oc đây có nhi^ou ngu^on tin nói r^ong vua B^o Đ^oi đã g^op Marie Thérèse trên chuy^on tàu th^oy t^o Pháp v^o Vi^ot Nam, nh^ong căn c^o vào h^oi ký c^oa vua B^o Đ^oi và ti^ot l^o c^oa Hoàng h^u Nam Ph^ong đ^oc chúng tôi trích đ^on đ^oi đây thì hai ng^oi đã g^op nhau trong m^ot hoàn c^onh khác.

Nh^o t^ong h^oc ở m^ot tr^ong thu^oc nhà Dòng, đ^oc các n^o tu ch^o đ^oy các l^o nghi Tây ph^ong đ^oi v^oi Vua Chúa nên t^oi hôm đó, lúc v^oa đ^on ki^on vua B^o Đ^oi, Nguy^on H^u Th^o Lan đã qu^o m^ot g^oi và cúi đ^ou sát m^ot đ^ot đ^o t^o lòng tôn kính nhà Vua.

L^o t^ot nhiên, m^ot v^o vua tr^o tu^oi và hào hoa nh^o vua B^o Đ^oi thì làm sao ông có th^o không xiêu lòng tr^oc s^oc đ^op m^o mi^ou c^oa Nguy^on H^u Th^o Lan. Và chuy^on s^o đ^on đã đ^on: đám c^oi c^oa v^o thi^ou quân hào hoa v^oi m^ot n^o l^ou tràn tr^o h^ong s^oc mi^on Nam đã di^on ra t^oi Hu^o ngày 20-3-1934. Ngay ngày hôm đó Nguy^on H^u Th^o Lan đ^oc t^on phong làm Hoàng h^u v^oi danh hi^ou Nam Ph^ong. S^o ki^on Nguy^on H^u Th^o Lan đ^oc t^on phong Hoàng h^u ngay sau khi c^oi là m^ot bi^ot l^o đ^oi v^oi các bà v^o Vua thu^oc tri^ou Nguy^on. Vì m^oi hai đ^oi vua Nguy^on tr^oc kia, các bà v^o Vua ch^o đ^oc phong t^oc V^ong phi, đ^on khi ch^ot m^oi đ^oc truy phong Hoàng h^u.

Nh^oc đ^on cu^oc nhân duyên v^oi Hoàng h^u Nam Ph^ong, c^ou hoàng B^o Đ^oi đã ghi l^oi trong cu^on CON R^oNG VI^oT NAM :

"Sau l^on h^oi ng^o đ^ou tiên ^oy, th^o nh tho^ong chúng tôi l^oi g^op nhau đ^o trao đ^oi tâm tình. Marie Th^or^ose th^ong nh^oc đ^on nh^ong k^o n^oi m^o tr^ong Couvent des Oiseaux m^ot cách thích thú. Cũng nh^o tôi, Marie Th^or^ose r^ot thích th^o thao và âm nh^oc. Cô ta có v^o đ^op đ^ou dàng c^oa ng^oi i m^on Nam pha m^ot chút Tây ph^ong. Do v^oy mà tôi đã ch^on t^o k^op Nam Ph^ong đ^o đ^ot danh h^ou cho nàng. Các v^o Tiên Đ^o c^oa tôi cũng th^ong h^ong v^o ng^oi i đàn bà m^on Nam. N^ou tôi nh^o không sai thì tr^ong c^o Hoàng h^u Nam Ph^ong, có đ^on b^oy ph^o n^o m^on Nam đã t^ong là ch^o nhân c^oa Hoàng thành Hu^o. Khi ch^on ph^o n^o m^on Nam làm v^o, hình nh^o đ^oc Tiên Đ^o và tôi đ^ou nghĩ r^ong tr^ong c^o kia đ^oc Th^o T^o Cao Hoàng (t^oc vua Gia Long) đã đ^oc c^o nhân dân m^on Nam y^om tr^ong v^oc khô ph^oc giang s^on. Chính đó là s^o ràng bu^oc tình c^om g^oa Hoàng tr^ou Hu^o v^oi ng^oi i dân m^on Nam".

V^o ph^on Hoàng h^u Nam Ph^ong, bà đã nh^oc l^oi "cái thu^o ban đ^ou l^ou luy^on ^oy" nh^o sau:

"Hôm đó ông Darle, Đ^oc Lý thành ph^o Đà L^ot g^oi g^oy m^oi c^ou Lê Phát An tôi (Lê Phát An là anh ru^ot bà Nguy^on H^u Hà) và tôi đ^on đ^o t^oc Hotel Palace. Tôi không mu^on đi nh^ong c^ou An tôi n^on và h^oa v^oi tôi là ch^o đ^on tham đ^o m^ot chút và vái chào nhà Vua xong là v^o nên tôi ph^oi đi m^ot cách m^on c^ong và tôi cũng ch^o trang đ^om s^o s^oi thôi. Chúng tôi đ^on tr^o nên bu^oi t^oc đã b^ot đ^ou t^o lâu. C^ou tôi kéo gh^o đ^o nh^ong i ngoài hiên thì ông Darle trông th^oy, ông ta ch^oy đ^on chào chúng tôi r^oi n^om tay c^ou tôi kéo chúng tôi vô nhà. V^oa đi ông v^oa nói:"ô ng và cô ph^oi đ^on bá y^ot Hoàng th^ong m^oi đ^oc".
Khi cánh c^oa phòng khách v^oa m^o, tôi th^oy vua B^o Đ^oi ng^oi trên ch^o gh^o bành chính g^oa nhà. Ông Darle b^oc t^oi bên c^onh Vua r^oi nghiêng mình cúi chào và kính c^on nói:

-Votre Majesté, Monsieur Lê Phát An et sa nièce, Mademoiselle Marie Th^or^ose. (T^ou Hoàng th^ong, đây là ông Lê Phát An và ng^oi i cháu gái, cô Marie Th^or^ose)

Nh^o các n^o tu^o tr^ong Couvent des Oiseaux t^ong ch^o đ^oy nên tôi b^ot ph^oi làm gì đ^o t^o lòng tôn kính đ^oi v^oi b^oc Qu^on V^ong, vì v^oy tôi đã không ng^on ng^oi i đ^on tr^ong c^o Hoàng Đ^o, qu^o m^ot g^oi và cúi đ^ou sát n^on nhà cho đ^on khi th^oy bàn tay c^ou tôi kéo tôi đ^oy tôi m^oi đ^ong lên. Vua g^ot đ^ou chào tôi đúng lúc t^ong nh^oc v^oa tr^oi theo nh^op đ^ou Tango, Ng^oi ng^o l^oi m^oi và đ^ou tôi ra s^on nh^oy r^oi chúng tôi b^ot đ^ou nói chuy^on.

V^o sau, khi đã tr^o thành v^o ch^ong, Ng^oi m^oi cho tôi b^ot hôm đó Ng^oi r^ot chú ý cách ph^oc s^oc đ^on s^o c^oa tôi. Tôi nghĩ r^ong tôi đ^oc nhà Vua l^ou ý m^ot ph^on do trong su^ot bu^oi đ^o t^oc ch^o có tôi là ng^oi i đàn bà V^ot Nam duy nh^ot nói t^ong Pháp và theo đúng cung cách l^o nghi âu tây đ^oi v^oi Ng^oi".

Sau l^o c^oi, vua B^o Đ^oi cùng hoàng h^u Nam Ph^ong đ^on v^o t^oi đ^on Ki^on Trung thu^oc khu v^oc c^om thành. Đ^on n^oy xây c^ot t^o th^oi vua Kh^oi Đ^onh nh^ong đ^oc s^oa ch^oa và tân trang các t^on nghi Tây ph^ong vào đ^ou tri^ou vua B^o Đ^oi.

T^oi đ^on Ki^on Trung, Hoàng h^u Nam Ph^ong đã l^on l^ot h^o sanh 5 ng^oi con g^om có:

Nam Ph^ong Hoàng H^u

Tác Giả: Tôn Th^ot An C^u

Chúa Nhật, 23 Tháng 11 Năm 2008 22:51

-Thái t^o B^o Long, sinh ngày 4-1-1936

-Công chúa Ph^ong Mai, sinh ngày 1-8-1937

-Công chúa Ph^ong Liên, sinh ngày 3-11-1938

-Công chúa Ph^ong Dung, sinh ngày 5-2-1942

-Hoàng t^o B^o Th^ong, sinh ngày 9-12-1943

Th^ong ngày, ngoài vi^oc chăm sóc d^oy d^o con cái, th^onh tho^ong hoàng h^u Nam Ph^ong ph^oi cùng các quan ^o B^o L^o bàn th^oo các l^o l^oc trong cung đình, lo vi^oc cúng gi^o các Tiên đ^o và đi v^on an s^oc kh^oe các bà Tiên cung và Hoàng thái h^u T^o Cung, t^oc m^o vua B^o Đ^oi. Tóm l^oi, bà r^ot chu toàn b^on ph^on làm dâu.

Ngoài vi^oc qu^on tr^on n^oi cung nh^o đã nói trên đây, hoàng h^u Nam Ph^ong còn tham gia các vi^oc xã h^oi và t^o thi^on. Nh^o đi thăm tr^ong n^o Trung h^oc Đ^ong Khánh ^o đ^ong Jules Ferry (t^oc Lê L^oi sau n^oy), bà th^ong ti^op xúc v^oi các Giáo s^o, nh^oc nh^o h^oc g^ong làm tròn thiên ch^oc c^oa m^ot nhà mô ph^om; đi thăm N^o Công H^oc H^oi ^o đ^ong Kh^oi Đ^onh (t^oc đ^ong Nguy^on Hu^o ngày nay).

Theo l^oi n^o sĩ Đ^om Ph^ong sau n^oy k^o l^oi thì có l^on Hoàng h^u Nam Ph^ong b^o bà làm đ^on xin phép B^o Giáo Đ^oc đem môn n^o công gia chánh vào h^oc đ^ong. Hàng năm bà đ^ou tham đ^o các bu^oi phát gi^oi th^ong cho các h^oc sinh gi^oi t^o ch^oc t^oi trung tâm Accueil g^on nhà dòng C^u Th^o.

Ngày nay, không ai còn l^o l^ong khi trông th^oy quý v^o đ^o nh^ot phu nhân xu^ot hi^on n^oi công c^ong đ^o giúp ch^ong trong vi^oc ngo^oi giao, nh^ong cách đây sáu m^oo i năm, Hoàng h^u Nam Ph^ong giúp vua B^o Đ^oi trong vi^oc ti^op ki^on các nhà ngo^oi giao là m^ot đ^ou quý hi^om.

Vào th^oi đó, nhi^ou ng^oo i ^o kinh đô Hu^o đ^ou bi^ot trong nh^ong l^on vua B^o Đ^oi ti^op đón các qu^oc khách nh^o Th^ong Ch^o T^ong Gi^oi Th^och c^oa Đ^oai Loan, Qu^oc V^ong Soupha Vangvong Lào qu^oc ho^oc Qu^oc v^ong Sihanouk c^oa Cao Mên v.v đ^ou có s^o hi^on đi^on c^oa hoàng h^u Nam Ph^ong. L^on vua B^o Đ^oi t^o mình lái xe h^oi đi thăm Nam Vang cũng có m^ot Hoàng h^u tháp tùng.

Chi ti^ot đáng k^o nh^ot là vi^oc Hoàng h^u Nam Ph^ong đã đem l^oi hòa khí gi^oa các ch^oc s^oc đ^o Thiên Chúa ^o Vi^ot Nam v^oi Hoàng t^oc nhà Nguy^on. Vì nh^o chúng ta đã bi^ot, đ^o Thiên Chúa v^oi các v^o vua tri^ou Nguy^on v^on có nh^ong căng th^ong l^och s^o thì Nam Ph^ong hoàng h^u, nh^o m^ot làn gió mát, đã thoa đ^ou s^o căng th^ong l^och s^o t^ong ch^ong nh^o không bao gi^o thay đ^oi.

Nhân đây, t^ong cũng nên nh^oc l^oi m^ot hành đ^ong ch^ong t^o lòng thi^ot tha v^oi quê h^ong đ^ot n^oc c^oa Hoàng h^u Nam Ph^ong mà chúng tôi m^oi tìm th^oy trong tài li^ou c^oa s^o gia Pháp Jean Renaud do nhà xu^ot b^on Guy Boussac ^on hành năm 1949:

S^o là sau khi quân Pháp đ^oa vào th^o l^oc c^oa quân Anh qu^oc đ^o gây h^on ^o mi^on Nam v^oi ý đ^o tái chi^om thu^oc đ^oa Vi^ot Nam. (Xin l^ou ý b^on đ^oc lúc cu^oc chi^on kh^oi đ^ou t^oi Nam ph^on là thu^on túy gi^oa th^oc dân Pháp m^ot bên và m^ot bên là ng^oo i Vi^ot Nam ch^ong l^oi s^o đô h^o c^oa ng^oo i

Nam Ph^ong Hoàng H^u

Tác Giả: Tôn Th^ot An C^u

Chúa Nhật, 23 Tháng 11 Năm 2008 22:51

Pháp, không gi^ong th^oc ch^ot cu^oc chi^on Qu^oc C^ong sau n^oy). Lúc đó vua B^o Đ^oi đã t^o ch^oc, bà Nam Ph^ong đang ở t^oi An Đ^onh cung bên b^o sông An C^u.

Đau lòng tr^oc th^om c^onh mà đ^ong bào mi^on Nam, quê h^ong c^oa bà đang tr^oc ti^op gánh ch^ou, c^ou Hoàng h^u Nam Ph^ong đã gi^oi m^ot Thông đ^oi p (Message) cho b^on bè ở Á châu yêu c^ou h^o lên ti^ong t^o cáo hành đ^ong xâm l^ong c^oa th^oc dân Pháp v^oi l^oi l^o nh^o sau:

"K^o t^o tháng 3 năm 1945, n^oc Vi^ot Nam đã thoát kh^oi s^o đô h^o c^oa ng^oi Pháp nh^ong vì lòng tham c^oa m^ot th^ou s^o th^oc dân Pháp v^oi s^o t^op tay c^oa quân đ^oi Hoàng gia Anh nên h^on nay máu c^oa nhân dân Vi^ot Nam l^oi t^op t^oc ch^oy trên m^onh đ^ot v^on đã có quá nhi^ou đau kh^o. Hành đ^ong n^oy c^oa th^oc dân Pháp là trái v^oi ch^o tr^ong c^oa Đ^ong Minh mà n^oc Pháp l^oi là m^ot thành viên. V^oy tôi tha th^ot yêu c^ou nh^ong ai đã t^ong đau kh^o vì ch^on tranh h^oy bày t^o thái đ^o và hành đ^ong đ^o giúp chúng tôi ch^om đ^ot ch^on tranh đang ngày đêm tàn phá đ^ot n^oc tôi.

Thay m^ot cho hàng ch^oc tr^ou ph^o n^o Vi^ot Nam, tôi th^onh c^ou t^ot c^o b^on bè c^oa tôi và b^on bè c^oa n^oc Vi^ot Nam h^oy b^onh v^oc cho t^o đ^o. Xin các chính ph^o c^oa kh^oi t^o do s^om can thi^op đ^o k^on t^oo m^ot n^on hòa bình công minh và ch^on chính và xin quý v^o nh^on n^oi đây lòng b^ot n^o sâu xa c^oa t^ot c^o đ^ong bào c^oa chúng tôi".

Ký tên:

Bà Vĩnh Th^oy

(t^oc Hoàng h^u Nam Ph^ong.)

Trong m^ot d^op ti^op xúc riêng t^o, m^ot ng^oi Vi^ot Nam trong ngành ngo^oi giao tr^oc năm 1975 hi^on ở Pháp nói v^oi chúng tôi r^ong b^oc thông đ^oi p trên đây đã đ^oc bà Nam Ph^ong gi^oi đ^on T^ong Th^ong Truman c^oa Hi^op Ch^ong Qu^oc vào đ^ou năm 1946 đ^onh can thi^op. Tuy nhiên, đ^oi v^oi m^ot tin t^oc có tính cách l^och s^o nh^ong vì không đ^oc t^on m^ot nhìn th^oy trên gi^oy tr^ong m^oc đen nên tôi xin ghi l^oi đây v^oi t^ot c^o s^o d^ot th^ong l^o.

Bà Hoàng h^u cu^oi cùng c^oa tri^ou Nguy^on đã trú h^oi th^o cu^oi cùng t^oi làng Chabrignac, m^ot vùng quê thu^oc mi^on B^oc n^oc Pháp theo nh^o l^oi thu^ot l^oi sau đây:

Ngày 14 tháng 9 năm 1963, vào kho^ong 5 gi^o chi^ou, c^ou hoàng h^u Nam Ph^ong c^om th^oy m^ot b^on cho ng^oi nhà đ^oi Bác s^o đ^on thăm m^och. Sau khi ch^on khám, Bác sĩ cho bi^ot bà b^o viêm h^ong nh^o, ch^ou ng thu^oc vài hôm là kh^oi. Nh^ong không d^o, Bác sĩ v^oa r^oi kh^oi nhà ch^ong vài ti^ong đ^ong h^o thì bà c^om th^oy khó th^o. Ng^oi h^ou bà b^on nh^o m^ot ng^oi Pháp hàng xóm đi m^oi m^ot Bác sĩ khác, nh^ong ng^oi Bác sĩ th^o hai ch^oa đ^on k^op thì c^ou Hoàng h^u Nam Ph^ong đã êm ái l^oi đ^oi ngay trong đêm đó khi v^oa tròn 49 tu^oi. Ngoài hai ng^oi giúp vi^oc trong nhà, không có m^ot ng^oi ru^ot th^ot nào có m^ot b^on c^onh bà trong gi^o phút lâm chung, vì các con bà đ^ou ở t^on Paris đ^o làm vi^oc và đi h^oc.

Đám tang c^oa bà Hoàng h^u Việt Nam l^ou vong đ^oc t^o ch^oc m^ot cách s^o s^oi l^ong l^o nh^o nh^ong năm tháng cu^oi đ^oi c^oa bà. Hôm đ^oa đám, ngoài hai Hoàng t^o và ba Công chúa đi bên c^onh quan tài c^oa m^o không có m^ot ng^oi bà con nào khác. V^o phía quan ch^oc Pháp thì ch^o có ông quan đ^ou T^onh Brive la Gaillarde và ông Xã Tr^ong Chabrignac.

Nam Ph^ong Hoàng H^ou

Tôn Th^ot An C^ou

Ch^oa Nh^ong 23 Th^ong 11 N^om 2008 22:51

Trong su^ot th^oi gian tang l^o, c^ou Hoàng B^o Đ^oi cũng không có m^ot mà sau n^oy, k^o vi^ot bài n^oy trong th^oi gian Ph^op đ^oc nghe k^o l^oi thì khi hay tin m^o ch^ot, công chúa Ph^ong Liên t^oc t^oc đánh đ^on tín báo tin cho c^ou Hoàng nh^ong g^op lúc c^ou Hoàng v^ong nhà vì b^on đi ch^oi xa v^oi bà M^ong Đ^oi p, vì v^oy mà c^ou Hoàng B^o Đ^oi không hay bi^ot gì nên đã v^ong m^ot trong ngày đám tang c^oa m^ot ng^oi mà có th^oi đã cùng ông đ^ou p tay g^oi. S^o ki^on đó đã gây s^o hi^ou l^om khi^on v^o sau các Hoàng t^o và Công chúa đã ôm lòng oán h^on ng^oi cha mà h^o nghĩ là m^ot ng^oi ch^ong không tr^on nghĩa th^oy chung!

Trong l^on tr^o l^oi Ph^op vào tháng 4 năm 1999, do đ^o ngh^o c^oa m^ot ng^oi b^on th^ong giao thi^op v^oi Hoàng t^o B^o Long, t^o Paris tôi theo ng^oi b^on đi v^o làng Chabrignac, cách t^onh Brive la Gaillarde ba m^oi cây s^o đ^o vi^ong m^o Hoàng H^ou Nam Ph^ong.

Gió chi^ou nghĩa trang l^ong l^ong th^oi, tr^oc m^ot tôi là m^ot ngôi m^o đ^on s^o v^oi t^om bia đá hai m^ot ghi hai hàng ch^o b^ong hai th^o ti^ong khác nhau, m^ot tr^oc vi^ot ch^o Hán, m^ot sau vi^ot ch^o Ph^op nh^o đ^oi đây:

Bia ch^o Hán: **Đ^oi NAM NAM PH^ong NG HOÀNG H^oU CHI M^o**, có nghĩa là:

"M^o ph^on c^oa bà Hoàng h^ou n^oc Đ^oi Nam là Nam Ph^ong".

Bia ch^o Ph^op: **ICI REPOSE L'IMPÉRATRICE D'ANNAM NÉE MARIE THÉRÈSE NGUYEN H^oU TH^o LAN**, có nghĩa là: "Đây là n^oi an ngh^o c^oa bà Hoàng h^ou Vi^ot Nam tên là Marie Thérèse Nguy^on H^ou Th^o Lan".

Tôi l^ong nhìn ngôi m^o v^oi nh^ong cành hoa đã úa vàng l^on l^oc đó đây, lòng b^oi h^oi nh^o l^oi h^on năm m^oi năm tr^oc, t^o nhà tôi đi đ^oc theo b^o sông An C^ou, m^oi khi đi ngang cung An Đ^onh tôi ng^ong nhìn lên bao-l^on, nhi^ou l^on tôi b^ot g^op Hoàng h^ou Nam ph^ong đang t^oa l^ong vào t^ong, m^ot d^om d^om nhìn đám l^oc bình trôi l^o l^ong gi^oa giòng sông. T^o nhiên lòng tôi se l^oi, th^ong ti^oc bà Hoàng h^ou c^oa kinh đô Hu^o thu^o nào và bu^on cho chính thân tôi, m^ot th^oi th^o u nay đã đi qua! Thu^o y, có m^ot đôi l^on tôi đ^ong x^op hàng trong hàng ng^o h^oc sinh Ti^ou h^oc đ^o đón chào Hoàng h^ou. Chúng tôi, v^oi nét m^ot r^ong r^o tay c^om c^o vàng ph^ot lia l^oa m^oi khi Hoàng h^ou xu^ot hi^on và h^ong m^ot v^o phía đám nhóc con Ti^ou h^oc. Than ôi! Ngày y nay còn đâu?

Tôi kính dâng lên h^ong linh Hoàng h^ou Nam Ph^ong nh^ong hàng ch^o thô thi^on n^oy và xin Hoàng h^ou ch^ong giám cho lòng kính tr^ong vô v^on c^oa ng^oi vi^ot khi ghi l^oi nh^ong chi ti^ot v^o cu^oc đ^oi trong sáng c^oa bà.

Tháng 9 năm 2000. K^o ni^om 37 năm ngày m^ot c^oa Hoàng h^ou Nam Ph^ong

Tôn Th^ot An C^ou

Tài li^ou tham kh^oo:

- La Famille d'Annam c^oa Nguy^on Ti^on L^ong
- Le Dragon d'Annam c^oa B^o Đ^oi
- Souverains et Notabilités c^oa Jean Renaud

Nam Ph   ng Ho  ng H   u

T   Gi  : T  n Th  t An C   u

Ch  a Nh  t, 23 Th  ng 11 N  m 2008 22:51

- Les Derniers Jours De L'Empire d'Annam c   a Daniel Grandcl ment

Xu   t x   : <http://www.congdongnguoviet.fr/TaiLieu/0811TaiLieuBanNuoch.htm>